

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ชุมชนกับการจัดการแรงงานต่างด้าว กรณีศึกษาหมู่บ้านต้นโชค ตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย บริบทของพื้นที่และสภาพการณ์ของปัญหาการจัดการแรงงานต่างด้าว ลักษณะการดำเนินงานขององค์กรต่างๆในการจัดการกับปัญหาแรงงานต่างด้าว และรูปแบบวิธีการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวของชุมชน ซึ่งในแต่ละส่วนมีรายละเอียดจากการศึกษาวิจัยดังนี้

1.บริบทของพื้นที่และสภาพการณ์ของปัญหาการจัดการแรงงานต่างด้าว

เนื้อหาในส่วนดังกล่าวมุ่งอธิบายให้เห็นข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่บ้านต้นโชค รวมถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แยกออกเป็นสภาพทั่วไปและประวัติของหมู่บ้าน สภาพการณ์ของปัญหา ทิศนคติของการอยู่ร่วมกันของคนในหมู่บ้าน ข้อดีข้อเสียของการเกิดขึ้นของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ อันมุ่งแสดงเนื้อหาในพื้นที่เป็นหลัก

1.1 สภาพโดยทั่วไปและประวัติของหมู่บ้าน

บ้านต้นโชคลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตรมีพื้นที่การปกครองประมาณ 2,120 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จรด ม.1 บ้านทา ต.หนองบัว

ทิศใต้ จรด ม.11 ต.ศรีดงเย็น

ทิศตะวันออกจรด ม.1 ต.ศรีดงเย็น

ทิศตะวันตกจรด ม.10 ต.หนองบัว

บ้านต้นโชคระยะทางห่างจากตัวอำเภอไชยปราการประมาณ 5 กิโลเมตร เส้นทางเข้าออกหมู่บ้านมี 3 เส้นทาง เป็นเส้นทางลาดยางทั้งหมดโดยเส้นทางทางทิศเหนือเชื่อมต่อกับแยกบ้านทาประมาณ 1 กม. ทางทิศใต้เชื่อมต่อกับหมู่ 11 ต.ศรีดงเย็น ประมาณ 1.5 กม. ทิศ

ตะวันตกเชื่อมต่อกับสถานีอนามัยบ้านใหม่หนองบัว ต.หนองบัว ประมาณ 1 กม. ทางออกสู่อำเภอ จะใช้เส้นทางทางบ้านทหารระยะทางประมาณ 5 กม. สามารถรับสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และ สัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ทุกระบบ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรเป็นหลัก โดย ปลูก ลิ้นจี่ กระเทียม หอมแดง กะหล่ำปลี และรับจ้าง

ในด้านระบบสาธารณสุขปึกอกในหมู่บ้านมีน้ำประปาในหมู่บ้านมีสองระบบ คือน้ำประปา ภูเขา และน้ำประปาที่หมู่บ้านผลิตขึ้นเอง มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาไชยปราการ

ด้านการรักษาพยาบาลมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านใหม่หนองบัวอยู่ห่าง จากหมู่บ้านระยะทางประมาณ 0.5 กิโลเมตร และห่างจากโรงพยาบาลไชยปราการ ประมาณ 5 กิโลเมตร

คนในหมู่บ้านทั้งคนเมืองดั้งเดิมและคนไทยใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีวัดประจำหมู่บ้าน คือวัดต้นโชค มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 1 แห่ง คือโรงเรียนบ้านต้นโชค

ประวัติหมู่บ้าน

ชื่อเดิมของหมู่บ้านต้นโชค คือ ดงสันป่าเหี่ยว นายปิง พองเมฆ เป็นชาวบ้านคนแรก ที่มาเข้าอาศัยอยู่โดยมาเลี้ยงควายห่างจากสันป่าเหี่ยวไปทางทิศตะวันออกประมาณ 500 เมตร ติดกับลำห้วยน้ำขาลมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่ เมื่อมีโรคระบาดทำให้ชาวบ้านล้มตายเป็น จำนวนมาก ชาวบ้านที่รอดตายจากโรคระบาดจึงอพยพย้ายมาขออาศัยกับนายปิง ที่สัน ป่าเหี่ยวซึ่งเป็นตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน พอมมีคนมาตั้งบ้านเรือนอยู่กันมากขึ้น และเพื่อให้เป็นสิริ มงคลแก่หมู่บ้านจึงตกลงกัน เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจาก “สันป่าเหี่ยว” เป็น “ต้นโชค” จนถึง ปัจจุบัน

แต่เดิมบ้านต้นโชคมีประชากรคนเมืองสัญชาติไทยอาศัยอยู่เป็นหลัก นับถือศาสนา พุทธ ต่อมาช่วงประมาณ ปี พ.ศ.2535 มีชาวไทยใหญ่เริ่มเข้ามารับจ้างทำงานในหมู่บ้านโดย อาศัยอยู่ตามไร้สวนของคนในหมู่บ้าน หรือมาทำงานแบบมาเช้า เย็นกลับ จนถึงประมาณ พ.ศ. 2546 คนไทยใหญ่ก็เริ่มอพยพมาตั้งบ้านเรือนแบบถาวรโดยอาศัยชื่อที่ของคนที่พื้นที่จัดสรร

ชาย แต่ไม่ได้โฉนดและเลขที่บ้านเป็นของตนเอง นอกจากนั้นยังมีคนจีนยูนนานที่ได้รับสัญชาติไทยบางคนซื้อที่จากชาวบ้านในหมู่บ้าน และจัดสรรขายให้คนไทยใหญ่ซึ่งผู้ซื้อก็ไม่ได้โฉนดและเลขที่บ้านเป็นของตนเองเช่นกันเพราะตามกฎหมายยังเป็นคนต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอยู่ เมื่อเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแล้วพวกเขาารู้สึกปลอดภัย มีนายหน้าคนไทย (คนเมืองในหมู่บ้าน) หางานให้ทำทุกวัน คนในชุมชนไม่แสดงท่าทีรังเกียจ ประกอบกับพระที่วัดก็ให้เกียรติชาวไทยใหญ่เป็นอย่างดี เมื่ออยู่แล้วมีความสุข มีงานทำ มีความสุข จึงชักชวนญาติ พี่น้อง เพื่อน คนรู้จักให้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนถาวรในหมู่บ้านตั้งชื่อกว่าสิบปี ปัจจุบันในหมู่บ้านตั้งชื่อกว่าสิบปีมีประชากรสัญชาติไทย 129 ครอบครัว ประชากรไทยใหญ่ และคนจีนยูนนานที่ถือบัตรต่างด้าวและคนบนพื้นที่สูงทั้งที่ตั้งบ้านเรือนถาวรและเช่าบ้านเช่าอยู่จำนวนถึง 131 ครอบครัว มีจำนวนประชากรถึง 584 คน ทั้งนี้ไม่รวมถึงประชากรแฝงที่เข้ามาอาศัยครอบครัวไทยใหญ่อยู่ในบางช่วงเวลาตามฤดูกาล เช่น ฤดูเก็บลิ้นจี่ เก็บลำไย เก็บวข้าว เป็นต้น

โดยมีผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบันจำนวน 10 คน ดังนี้

1. นายด้วง มอยเฟือ พ.ศ.2481 – 2511
2. นายตา วรณชัย พ.ศ. 2512 – 2516
3. นายดำ ใจยศ พ.ศ.2517 – 2550
4. นายสวัสดิ์ น้อยคำมา พ.ศ. 2521 – 2529
5. นายบัน ปัญญาฟู พ.ศ.2530 – 2533
6. นายไมตรี ไชยทัศน์ พ.ศ.2534 – 2536
7. นายภูวนาท แปะใจ พ.ศ.2537 – 2545
8. นายอินตา พงษ์บุญชู พ.ศ. 2546 – 2550
9. นายประเทือง ใจยศ พ.ศ. 2551-2554
10. นายสุรพล ปัญญาพัค พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน

โดยมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านคอยให้ความช่วยเหลือในการปกครองหมู่บ้าน

1.2 ทักษะคติในการอยู่ร่วมกันของชาวบ้านต้นโชค กลุ่มคนพื้นเมืองเดิมกับกลุ่มคนไต

ทัศนคติการอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน หากพิจารณาในส่วนของอารมณ์ ชอบ ไม่ชอบ นั้นพบว่ามีความคิดเห็นในเชิงบวกของกลุ่มคนต่างๆ อาทิเช่น ในกลุ่มของผู้สูงอายุมีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในระยะเวลาที่ยาวนาน สามารถยอมรับความคิดเห็นเสมือนกับเป็นชาวบ้านพื้นเมืองโดยทั่วไปหรือในส่วนของกลุ่มเด็กและเยาวชนก็สามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันได้ดี หากแต่เริ่มมีเสียงสะท้อนจากนักเรียนและครูว่า เด็กนักเรียนที่เอาใจใส่กับการเรียนและมีผลการเรียนที่ดีนั้นมักจะมาจากเด็กนักเรียนกลุ่มไตแต่ก็ยังไม่เกิดข้อโต้แย้งใดๆ

องค์ประกอบของทัศนคติในส่วนของปัญญาหรือสิ่งที่ทราบพื้นฐานนั้นพบว่าชาวบ้านทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อพื้นฐานในการดำรงชีวิตแบบชาวพุทธ ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนาเหมือนกันจึงเกิดเป็นแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม (social solidarity) ได้ดี มีความเชื่อในเรื่องการทำความดี บำปบุญคุณโทษ การสร้างกัลยาณมิตร นิยมการทำบุญเพื่อสร้างความสบายใจ และความเจริญก้าวหน้าแก่ชีวิตโดยมีข้อค้นพบประการหนึ่งคือกลุ่มคนไตค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับการทำบุญที่สม่ำเสมอและใช้เงินเป็นจำนวนที่ค่อนข้างมาก ดังเช่น ปอຍສ່ງສອງที่ชาวบ้านทั้งในส่วนของคนพื้นเมืองเดิมและกลุ่มคนไตรวมถึงพระสงฆ์วัดต้นโชคร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นอย่างใหญ่โต มีผู้คนเข้าร่วมในงานดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จนยกระดับขึ้นเป็นงานสำคัญของหมู่บ้านที่คนทั้งสองกลุ่มให้การยอมรับและเห็นความสำคัญ

ในส่วนของความรู้ความคิดมีความรู้ความคิดในเรื่องของทักษะการดำรงชีวิตที่คล้ายกันต่างกันเพียงที่กลุ่มคนไตไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง คนพื้นเมืองมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองจึงมีทักษะในเรื่องของเกษตรกรรม กสิกรรมและหัตถกรรมมากกว่าความรู้ความคิดจึงสะท้อนออกมาตามลักษณะความสัมพันธ์ของลูกจ้างกับนายจ้าง นอกจากนั้นความคิดในเรื่องการทำงานพบว่าในกลุ่มของคนไตยึดหลักความอดทน มัธยัสถ์เพื่อที่จะเก็บเงินไว้ใช้ยามฉุกเฉิน ไม่เลือกงานที่นายจ้างจ้าง เช่นงานทำความสะอาด งานรับจ้างที่ต้องพบเจอกับความสกปรก ซึ่งเป็นงานที่คนพื้นเมืองเดิมเลือกที่จะไม่ทำแล้วหันไป

ประกอบการงานที่ใช้ฝีมือและมีความเป็นวิชาชีพมากขึ้น (intellectual) ซึ่งภาพสะท้อนเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทราบกันโดยทั่วไปของคนในหมู่บ้านและยอมรับในการเกิดขึ้น

ความคิดเห็นในการอยู่ร่วมกัน พบสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อดีของแรงงานต่างด้าวคือทำให้เศรษฐกิจการค้าขาย การจ้างงานการประกอบการมีความคล่องตัว หมุนเวียนดี การจับจ่ายใช้สอยของกลุ่มคนโตจะหมดไปกับอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้สำหรับการดำรงชีวิตประจำวันเป็นหลัก ยังไม่พบการใช้สินค้าตามกระแสการบริโภคนิยมมากนัก นอกจากนี้เป็นการใช้จ่ายสำหรับการเช่าที่พัก การอยู่อาศัยและการบริจาคทำบุญในเทศกาลวันสำคัญต่างๆ โดยมีข้อสังเกตว่ากลุ่มคนโตจะรวบรวมเงินในการบริจาคทำบุญในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ดังมีคำกล่าวของคนในพื้นที่ว่า “ คนไทยบริจาค 100 คนโตบริจาค 1000 ” เป็นต้น

ข้อดีในลำดับต่อมาคือการให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน การมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา กล่าวคือหากมีโครงการในการพัฒนาหมู่บ้าน ทำความสะอาด ขุดลอก เมื่อขอความร่วมมือกับกลุ่มคนโตจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยทำการประสานผ่านผู้นำกลุ่ม อย่างไรก็ตามที่นอกเหนือจากนั้นเช่น งานศพ งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ หากกลุ่มคนไทยใหญ่ทราบจะมาทำการเตรียมสถานที่ ช่วยเหลืองานจนสำเร็จลุล่วงได้อย่างรวดเร็ว หากมีงานที่รับจ้างอยู่จะหยุดงานเพื่อช่วยเหลือ ลักษณะของการช่วยเหลือมักจะรวมตัวกันมาเป็นกลุ่ม แสดงน้ำใจอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจกับคนในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

ส่วนข้อเสียที่เกิดขึ้นในพื้นที่มี 2 ลักษณะ คือ ข้อเสียที่เกิดขึ้นทางอ้อม และข้อเสียที่เกิดขึ้นโดยตรงจากแรงงานต่างด้าว

สิ่งที่เกิดขึ้นทางอ้อมคือเกิดการค้าแรงงาน กล่าวคือ อาชีพใหม่ที่เกิดขึ้นได้แก่นายหน้าจัดหาแรงงาน มีการเก็บค่านายหน้าจากแรงงานเป็นการตอบแทนที่หาสถานที่ทำงานให้ ถือว่าเป็นการเอาเปรียบแรงงานดังกล่าวซึ่งได้รับค่าแรงน้อยอยู่แล้ว อีกทั้งยังเกิดการรับจ้างที่จะเป็นนายจ้างคือแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่จะต้องมีนายจ้างคล้ายกับลักษณะของการมีต้นสังกัดดังนั้นแรงงานที่ต้องการทำงานจะต้องให้คนไทยในพื้นที่พาไปขึ้นทะเบียนจึงจะสามารถทำงานได้ ดังนั้นเพื่อความสะดวกรวดเร็วจึงมีนายจ้างที่

เก็บเงินจากแรงงานแล้วดำเนินการดังกล่าวให้ซึ่งก็ถือเป็นการเอาัดเอาเปรียบ แรงงานที่
ได้ค่าจ้างต่ำ นอกจากนี้ยังมีการแอบอ้างหรือปลอมตัวเป็นเจ้าของที่ตำรวจตรวจคนเข้า
เมือง จับแรงงานไปสอบถามข่มขู่ให้เกิดความกลัวแล้วอ้างว่าหากจ่ายเงินให้เพื่อเป็นค่าปรับ
จำนวน 3,000 บาท ก็จะได้รับ การปล่อยตัวไปให้ทำงานตามปกติ ทำให้เกิดความ
หวาดกลัว รวมถึงการร้องเรียนหลายครั้ง

สิ่งที่เกิดขึ้นโดยตรงได้แก่ หมู่บ้านต้นโชคกลายเป็นเพียงแหล่งพักแรงงาน
(บางส่วน) กล่าวคือ มีที่อยู่อาศัยภายในหมู่บ้านเท่านั้น กลางวันก็ออกไปทำงานรับจ้างหรือ
เดินทางออกจากหมู่บ้านไปรับจ้างตามระยะเวลาที่มีการจ้างงานในแต่ละฤดูกาลการเก็บ
เกี่ยวผลผลิต ทำให้คนในหมู่บ้านขาดการปฏิสัมพันธ์ (interaction) การสร้างความรู้จัก
คุ้นเคยใดๆ

นอกจากนี้สิ่งที่ตามมาคือสภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ชยะมีมากขึ้นตามเหตุผล
ที่ว่าหากปริมาณของคนในหมู่บ้านมีมากขึ้นชยะก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว ไม่สะอาดและอาจ
กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค รวมถึงอาจเกิดโรคจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน เช่น โรค
เท้าช้าง มาลาเรียจาก การเข้ามาโดยไม่ผ่านการคัดกรอง (screening) ตามระเบียบ
กฎหมาย โดยหน่วยงานสาธารณสุข อันเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยาก พร้อมกันนั้นยังมีสิ่งที่เกิด
ตามมาคือ การแย่งชิงทรัพยากร การบริการภาครัฐ การบริการสาธารณสุข กล่าวคือ
ทรัพยากรและการบริการต่าง ๆ นั้นสามารถเปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าวเข้าถึงได้ เช่น
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลหนองบัว โรงเรียนบ้านต้นโชค การบริการไฟฟ้า
และน้ำประปา อาจเกิดการเบียดบังประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพลเมืองของไทย

อย่างไรก็ดียังพบการไม่ปฏิบัติตามกฎต่างๆ อาทิ กฎจราจร การขับซี้ผิดช่อง
ทางการไม่ให้สัญญาณไฟ รวมถึงกฎอื่นๆ เช่น การไม่ถือและแสดงบัตรตามพื้นที่ที่ได้รับ
อนุญาตให้อาศัยหรือจ้างงาน

สิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นกับหมู่บ้านต้นโชค แต่มีข้อพิจารณาว่าในส่วนของแรงงานต่าง
ด้าวที่อยู่อาศัยเดิมและมีระเบียบประวัติอยู่แล้วนั้นกลับก่อปัญหาข้างต้น ค่อนข้างน้อย
แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องจากการที่มีกลุ่มบุคคลที่เคลื่อนย้ายแรงงาน
เข้ามาแล้วไม่สามารถระบุตัวตนหรืออัตลักษณ์ต่างๆของบุคคลได้ เช่นการเกิดการทะเลาะ

เบาะแสกันแล้วสร้างความเสียหายความหวาดกลัวให้กับชาวบ้านโดยไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นใคร อาศัยอยู่ที่ไหน รวมถึงการขโมยผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้านก็ไม่สามารถระบุผู้ก่อความเสียหายได้เช่นกัน เหล่านี้ทำให้เกิดความหวาดระแวงภัยที่จะเกิดกับชีวิตและทรัพย์สินของคนในพื้นที่อยู่เป็นประจำ

ดังนั้นจากการแสวงหาข้อมูลจะได้ภาพสะท้อนจากกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่คือ ต้องมีการจัดการเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำรงอยู่ร่วมกันอาทิ การสำรวจทำแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร การขึ้นบัญชีเพื่อให้ทราบข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลสารสนเทศต่างๆที่ทันสมัย การสร้างหรือทบทวนกฎ กติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งต้องสร้างความรู้ในเรื่องการเปิดเสรีด้านแรงงานที่แต่ละหน่วยงานก็ใช้กฎหมายและแนวปฏิบัติที่มีทิศทางแตกต่างกันไป การทำความเข้าใจวิธีการทำงานของกลุ่มบุคคลต่างๆในภาครัฐ ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์และแต่ละกลุ่มช่วงวัย พฤติกรรมของกลุ่มแรงงานต่างด้าว กลุ่มคนใด ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลง รวมถึงทัศนคติที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้าน โดยให้มีการขอความร่วมมือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ร่วมสนับสนุน

1.3 สภาพการณ์ของปัญหาการจัดการแรงงานต่างด้าวในหมู่บ้านต้นโชค

หมู่บ้านต้นโชคมีแรงงานต่างด้าวที่เป็นชนกลุ่มน้อย มีทั้งหมด 60 ครอบครัว จำนวนประชากรทั้งหมด 370 คน หากเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมดในพื้นที่แล้วคิดเป็นร้อยละ 37 ถือได้ว่าเป็นสัดส่วนที่มีมากอยู่พอสมควร โดยลักษณะของการเข้ามาอยู่อาศัยส่วนใหญ่เข้ามาอาศัยเพื่อการประกอบอาชีพอันได้แก่ การรับจ้างในภาคการเกษตร การก่อสร้างและรับจ้างใช้แรงงานโดยทั่วไป ลักษณะการอาศัยในหมู่บ้านมีเพียง 2-3 รายเท่านั้นที่มีบ้านเป็นของตนเองเนื่องจากเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่เป็นระยะเวลากว่า 10 ปี อย่างไรก็ตามการมีบ้านเป็นของตนเองในที่นี้ ยังไม่มีกรรมสิทธิ์หรือเจ้าของตามกฎหมาย ใช้วิธีการซื้อขายแบบปากเปล่าไม่มีสัญญาใดๆเป็นลายลักษณ์อักษร นอกเหนือจากนั้นเป็นไปในลักษณะของการเช่าบ้านของคนในพื้นที่ โดยในบ้าน 1 หลังจะมีคนอยู่อาศัยกันมากกว่า 1 ครอบครัวและพบว่าในบางบ้าน มีชื่อเพียงที่อยู่อาศัยเท่านั้นแต่ตัวของแรงงาน

ต่างด้าวไปทำงานต่างท้องที่ ที่ขึ้นอยู่กับฤดูกาลเก็บเกี่ยว นอกจากนั้นยังมีการไปศึกษาในพื้นที่อื่นๆ

ในความเป็นจริงแล้วเดิมทีในหมู่บ้านต้นโชคมีการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนไทยหรือคนพื้นเมืองเดิมและกลุ่มคนใต้ที่มีการผสมผสาน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดีจนเกิดเป็นชุมชนตัวอย่างของการอยู่ร่วมกัน ในระดับอำเภอไชยปราการเอง ซึ่งสาเหตุนี้เป็นปัจจัยหนึ่งในการดึงดูดให้แรงงานต่างด้าวในหมู่บ้านอื่นหรือพื้นที่อื่นๆอยากเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัย อย่างสงบสุขร่มเย็น ถ้อยที่ถ้อยอาศัย จนมีปริมาณผู้เข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ไม่สามารถควบคุมและระบุได้ว่า มีบุคคลใดเข้ามาอาศัยอยู่บ้าง ซึ่งเหตุการณ์ที่ชาวบ้านพบเจอกับคนแปลกหน้าบ่อยครั้งทำให้เกิดความหวาดระแวงเกรงจะเกิดเหตุการณ์ที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินอยู่ตลอดเวลา

ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ชุมชน หมู่บ้านขาดการจัดการการควบคุมที่เป็นระบบ ซึ่งชาวบ้านมีความเห็นว่าเรื่องดังกล่าวมีความละเอียดอ่อนประาะบาง ควรขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่จะต้องจัดการให้ ด้วยเหตุนี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยภาพรวมเป็นประเด็นของการไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐและในส่วนของชุมชนเอง การเกรงกลัวว่าหากดำเนินงานไปแล้วจะเกิดการก้าวท้าวในหน้าที่ของส่วนงานอื่นๆ นอกเหนือจากนั้นยังขึ้นอยู่กับกลุ่มนายหน้า กลุ่มผลประโยชน์หรือนายทุนต่างๆที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจ้างงานแรงงานต่างด้าว จนกลายเป็นความรู้สึกที่สุมเสี่ยงที่จะจัดการหรือบริหารเรื่องดังกล่าว โดยชุมชนบ้านต้นโชคเองต้องการจัดการอย่างประณีประนอมเพราะอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลายาวนานมีความรู้สึกผูกพันและสำนึกถึงความเป็นเจ้าของ (sense of belonging) ในหมู่บ้านต้นโชค อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดแล้วสำหรับชุมชนเองยังไม่สามารถแสวงหารูปแบบการจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ลักษณะการดำเนินงานขององค์กรต่างๆในการจัดการกับปัญหาแรงงานต่าง

ต่าง

องค์กรต่างๆที่มีการดำเนินงานด้านการจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีผลถึงการปฏิบัติงานในพื้นที่จริงนั้นประกอบด้วย กองบังคับการควบคุมที่2 หน่วยเฉพาะกิจ กรมทหารม้าที่4 ฐานปฏิบัติการบ้านร่องธาร หมู่6 ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ ฝ่ายปกครองอำเภอไชยปราการ เทศบาลตำบลหนองบัว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลหนองบัว โรงเรียนบ้านต้นโชค เหล่านี้เป็นองค์กรที่ปฏิบัติงานตามนโยบายของต้นสังกัดกระทรวงต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และยังมีการนำเสนอองค์กรที่ไม่เป็นทางการคือวัดต้นโชคประกอบเข้าด้วยกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กองบังคับการควบคุมที่2 หน่วยเฉพาะกิจ กรมทหารม้าที่4 ฐานปฏิบัติการบ้านร่องธาร หมู่6 ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ

ลักษณะงาน บัองปรามแรงงานต่างด้าวควบคุมคู่กับการเสริมสร้างให้ชาวบ้านและแรงงานต่างด้าวเองมีความตระหนักในการปฏิบัติตามกฎหมายความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ เป็นการทำงานทั้งในเชิงรับและเชิงรุกโดยมิได้มุ่งหวังให้เกิดความรุนแรงเป็นหลักหากแต่เน้นการสร้าง ความเข้าใจไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคง เช่น การหลบหนี การลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยมีลักษณะการทำงานที่ต้องประสานการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างชุมชนบ้านต้นโชค ผู้นำชุมชน ตำรวจ ปกครอง เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนอันพิจารณาตามความจำเป็นเร่งด่วน ดังเช่น หากมีคนต่างด้าวที่ประสบอุบัติเหตุเกิดอันตรายถึงชีวิต การคลอดบุตรอย่างเร่งด่วน จำเป็นต้องข้ามเขตแดนเข้ามามิเช่นนั้นจะเสียชีวิตได้(สถานบริการพยาบาลอยู่ห่างไกลมากหลายสิบกิโลเมตร เดินทางยากลำบาก) ผู้ปฏิบัติงานจะอนุญาตให้เข้ามาทำการรักษา แต่มีการเฝ้าติดตามหลังจากที่อาการดีขึ้นจะผลักดันกลับประเทศไป

วิธีการดำเนินงาน

1. ป้องกัน ทำการสำรวจประชากรร่วมกับผู้นำชุมชนหมู่บ้านต้นโชค เพื่อเป็นการปราบปรามไม่ให้เกิดการหลบหนีหรือกระทำความผิดในลักษณะอื่น ดังเช่นการดำเนินโครงการสร้างภูมิคุ้มกันตามแนวชายแดนของกองกำลังผาเมืองและ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร กอ.รมน. เป็นชุดปฏิบัติการหน่วยสันติมิติที่ 3201 ซึ่งทำการสำรวจ จำแนกตามบัตรที่แสดงตัวตน ได้แก่ บัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน บัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย เพื่อสร้างระเบียบประวัติ มีการบันทึกภาพบุคคลเพื่อการแสดงตัวตนในพื้นที่ รวมถึงการบันทึกข้อมูลเชิงประชากรต่างๆ เช่น อายุ เพศ สถานภาพ ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่อาศัยและช่องทางที่เข้ามาในประเทศไทย เหล่านี้ จะเป็นการพัฒนาสารสนเทศที่ทันสมัยโดยครั้งล่าสุดที่จัดทำอยู่ในช่วงปี พ.ศ.2554 ซึ่งได้ทำการสำรวจทั้งหมู่บ้านต้นโชคกล่าวคือ ไม่ทำเฉพาะแรงงานต่างด้าวหากแต่รวมถึงคนไทยโดยทั่วไปด้วย พร้อมกันนั้นยังมีการแสดงกองกำลังอย่างต่อเนื่องสัปดาห์ละ 1 ครั้งเพื่อให้เกิดความเกรงใจ

นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ของหน่วยเฉพาะกิจแก่ชุมชน มีการกระจายข่าว ข้อมูล ให้ทราบความเคลื่อนไหวในการปฏิบัติการของทหารอยู่อย่างต่อเนื่อง

2. รักษาความมั่นคงภายในโดยการตรวจตราหากเกิดเหตุความรุนแรงที่จะกระทบกับหมู่บ้าน หรือกลุ่มคนจะดำเนินการหาหลักฐานพิสูจน์ทราบและดำเนินการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย

3. สกัดกั้นแรงงานในพื้นที่ตอนในและตามแนวชายแดนด้านนอกไม่ให้เกิดการหลบหนีเข้ามาของแรงงานต่างด้าว ตามจุดสกัดต่างๆ ได้แก่ จุดตรวจจสกต หมู่บ้านลินชัย ตำบลหนองบัว และด่านผาหงส์ บ้านอ้าย ตำบลศรีดงเย็น อีกทั้งยังมีการรับแจ้งเบาะแสจากประชาชนตามจุดตรวจต่างๆ

4. การปราบปรามยาเสพติดซึ่งในความเป็นจริงแล้วไม่ใช่วิธีการดำเนินการโดยตรงเพราะในกลุ่มของแรงงานต่างด้าวเองส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้เสพไม่ใช่ผู้ค้า แต่ถ้าหาก

กระทำผิดแล้วก็จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่ จึงต้องมีการดำเนินการจับกุมร่วมกับตำรวจอำเภอไชยปราการ

นอกจากนี้ยังมีข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองกำลังฯ คือ การผลัดเปลี่ยนอัตรากำลังให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามสถานการณ์ โดยการประจำการในพื้นที่ 2 ปี และหมุนเวียนไปประจำที่อื่นๆ อีก 1 ปี สลับผลัดเปลี่ยนกันไปเพื่อไม่ให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับกลุ่มคนเดิมๆ ในระยะยาวจนอาจเกิดเป็นระบบอุปถัมภ์ การเกรงว่าอาจมีการก้าวก่ายในการทำงาน การแอบอ้าง อันจะนำมาซึ่งการเอารัดเอาเปรียบและทุจริตได้

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1. ปัญหาการไม่สามารถ สกัดกันควบคุมแรงงานต่างด้าวได้ทั้งหมดเนื่องจากการลักลอบเข้าเมืองทำได้หลายช่องทาง และมีจำนวนมาก
2. ปัญหาที่เกิดจากบุคคลอื่นๆ ได้แก่ ผู้นำพาที่ทำงานในลักษณะของนายหน้าอำนวยความสะดวกให้แล้วเรียกเก็บเงินซึ่งยังไม่มีหลักฐานชัดเจนที่จะดำเนินการได้ นายจ้างของแรงงานต่างด้าวไม่ดำเนินการอย่างถูกกฎหมายเพราะจะมีค่าใช้จ่ายที่สูงเช่น ค่าตรวจโรค นอกเหนือจากนั้นหากแรงงานไม่มีหลักแหล่งจริง ก็จะก่อให้เกิดความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกับนายจ้างเช่นการหลบหนีเมื่อได้รับค่าจ้างล่วงหน้า
3. ปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงาน โดยทั้งหมดเป็นเพศชายจึงเกิดความยากลำบากในการปฏิบัติงานกับแรงงานต่างด้าวที่เป็นเพศหญิง ไม่สามารถทำการตรวจค้นได้อย่างจริงจังเพราะต้องเคารพในสิทธิของสตรี ส่งผลให้เกิดการทำงานที่ไม่ทั่วถึง หรืออาจดำเนินงานไม่ได้เลย
4. ปัญหางบประมาณที่มีอยู่ค่อนข้างจำกัดเช่นค่าเชื้อเพลิงและค่าเบี้ยเลี้ยง เป็นต้น

5. ปัญหาด้านการประสานงาน การรับส่งตัวของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองหรือกระทำผิด ระหว่างหน่วยงานอื่นๆเช่นตำรวจ...ที่ยังสื่อสารในประเด็นของเกณฑ์การปฏิบัติ ข้อบังคับในการทำงานที่ยังไม่ชัดเจน

6. ปัญหาจากปัจจัยภายนอกที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่มีความเชื่อว่าหากเปิดประเทศตามยุทธศาสตร์ของ AEC – Asean Economics Community ซึ่งหากดำเนินการจะเกิดปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น เกิดการเปิดพรมแดน โดยถ้าไม่มีการจัดระเบียบแรงงานที่ดีก็จะมีผลกระทบสืบเนื่องต่อไป

2.2 ส่วนการปกครองอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะการดำเนินงาน: งานที่เกี่ยวข้องได้แก่ฝ่ายบริหารงานปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงานปกครองท้องที่ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน งานที่เกี่ยวข้องการควบคุมกิจการที่มีผลกระทบกับสังคม ร่วมมือกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นหรืองานที่ได้รับมอบหมาย ส่วนของฝ่ายความมั่นคง มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดระเบียบสังคม ความเดือดร้อนและความขัดแย้งของประชากรในพื้นที่ งานกิจการชายแดน งานกิจการผู้อพยพ งานกิจการชนกลุ่มน้อย งานกิจการหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง งานการข่าว งานกิจการอาสารักษาดินแดน

วิธีการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงานจะมีทั้งสองส่วนคือการดำเนินงานด้านความมั่นคงและการดำเนินงานส่วนปกครอง ดังนี้

1. รับและประสานงานการเข้าทำงานในพื้นที่ของแรงงานต่างด้าว(ถูกกฎหมาย) ตามที่ได้มีการขออนุญาตทำงานตามสัญญา(work permit) ถือเป็นการระบุดความถูกต้องจากกระทรวงแรงงาน หลังจากนั้นจะทำการสอบถามศึกษาข้อมูลต่างๆเช่น ประวัติส่วนตัว และการมีนายจ้าง ประวัติและจำนวนของผู้ติดตามที่ต้องเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในเขตอำเภอไชยปราการ เป็นไปในรูปแบบของการขึ้นทะเบียนตามท้องที่

2. ตรวจสอบและอนุญาตการเข้าออกพื้นที่อำเภอไชยปราการ ซึ่งจะต้องพิจารณาตามประเด็นและเหตุผลที่มีประกาศของกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับและกำหนดเขตพื้นที่ควบคุม ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2552 คอยกำกับอยู่ดังนี้

...กรณีออกนอกเขตอำเภอหรือกิ่งอำเภอให้ไปแจ้งความจำนงต่อนายอำเภอหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี การอนุญาตให้ออกนอกเขตจะต้องเป็น (1)กรณีเมื่อมีเหตุจำเป็นต้องออกนอกเขตพื้นที่ควบคุม เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ เป็นพยานศาล ได้รับหมายเรียกจากพนักงานสอบสวน มีหนังสือเรียกตัวจากหน่วยงานของรัฐเพื่อการรักษาพยาบาล หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะอนุญาตให้ออกนอกพื้นที่ได้ครั้งละไม่เกิน 15 วันกรณีขออนุญาตออกนอกเขตพื้นที่ควบคุมเกิน 15 วัน ให้ นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในเขตท้องที่อำเภอ กิ่งอำเภอแล้วแต่กรณี พิจารณาอนุญาตเป็นรายๆ ไป ส่วนในกรณีเพื่อการรักษาพยาบาลให้เป็นไปตามความเห็นของแพทย์ที่ทำการรักษา (2) กรณีออกนอกเขตพื้นที่ควบคุมเพื่อไปทำงาน ระยะเวลาในการอนุญาตให้อยู่ในดุลพินิจของปลัดกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี โดยให้พิจารณาจากระยะเวลาที่ผู้นั้นได้รับอนุญาตให้ทำงานจากกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เป็นสำคัญ นอกเหนือจากนั้นให้พิจารณาเป็นรายๆไป (ประกาศกระทรวงมหาดไทย)

3. ประสาน ถ้ายทอดหน้าที่เรื่องการควบคุม ตรวจตราในระดับท้องที่ตำบล หมู่บ้านผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านบ้านต้นไซคซึ่งเป็นผู้ดูแลในบรรทัดฐานลักษณะเดียวกันกับอำเภอไชยปราการ หากแต่ในการปฏิบัติงานจริงแล้วมิได้ทำการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษร อีกทั้งยังมีประเด็นเนื้อหาอื่นๆที่เป็นบรรทัดฐานที่สอดคล้องกัน กำกับอยู่ด้วย อาทิ

ประเพณี วิถีประชา จารีต และกฎหมายอื่นๆ โดยมีการเน้นย้ำอย่างเป็นทางการผ่านการประชุมหมู่บ้าน และเน้นย้ำอย่างไม่เป็นทางการผ่านการพูดคุยตามงานต่างๆที่มีการรวมตัวกันของแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในบ้านต้นโชค มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติงานคือ

การย้ำเตือนกฎกติกาที่ตกลงร่วมกันเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในลักษณะของการตักเตือน บังคับปรามคือ หากมีคดีที่เกี่ยวข้องกับการเสพและขายยาเสพติดเกิน 3 ครั้งจะขอความร่วมมือให้ออกจากหมู่บ้านเพราะเป็นภัยแก่คนส่วนใหญ่

การนำเสนอข้อบังคับ เดือนการทำผิด อาชญากรรม การทำร้ายร่างกาย การลักเล็กขโมยน้อย เหล่านี้หากเกิดเหตุขึ้นจะดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งในทางปฏิบัติที่ผ่านมาให้ความร่วมมือในการปฏิบัติเป็นอย่างดี

การย้ำเตือนเรื่องการเข้าออกพื้นที่ตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย การนำญาติพี่น้อง ครอบครัวเข้ามาในพื้นที่จะต้องมาขออนุญาตและแสดงตัว โดยจะทำการเก็บเอกสารสำคัญของแรงงานต่างด้าวเอาไว้ก่อน แล้วให้มารับคืนเมื่อเสร็จธุระที่ต้องทำในพื้นที่หมู่บ้านต้นโชค

การให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน ตามโครงการต่างๆที่หมู่บ้านดำเนินงานจะต้องให้ความร่วมมือเข้าร่วม หากไม่เข้าร่วมจะปรับเป็นเงินตามค่าแรงขั้นต่ำ รวมไปถึงงานศพ งานบวช งานแต่งงาน ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณีสำคัญที่ยึดถือปฏิบัติมาโดยกลุ่มแรงงานต่างด้าวให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

การย้ำให้เห็นความสำคัญในการดูแลสาธารณูปโภค เช่น ประปาหมู่บ้าน(ประปาภูเขา) ที่ชาวบ้านต้องดูแลร่วมกัน หากปล่อยให้เกิดการเสียหายชำรุดจะต้องรีบซ่อมแซมมิเช่นนั้น จะถูกระงับการใช้งาน

ปัญหาและอุปสรรค

1. ปัญหาการไม่สามารถทราบจำนวนที่แท้จริงและทำการควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก การมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ดำเนินการจึงมีข้อมูลไม่เหมือนกัน ส่วนตัวของแรงงานเองก็มีช่องทางในการเคลื่อนย้ายได้ง่าย เมื่อมีการสำรวจ

ของหมู่บ้านโดยกำหนด ผู้ใหญ่บ้านก็จะหลบหนีไปซ่อนตัว (ในกรณีที่ถูกลอบเข้ามา) แล้วกลับเข้ามาทำงานใหม่อีกครั้งจึงไม่สามารถสำรวจได้แน่ชัด อีกทั้งผู้ประกอบการไม่ให้ความร่วมมือในการขึ้นทะเบียนแรงงาน หรือการแจ้งการเคลื่อนย้ายของแรงงาน

2. ปัญหาในลักษณะขององค์กร ที่ไม่ได้รับงบประมาณเฉพาะในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว อีกทั้งยังพบว่าการมีปริมาณแรงงานที่เพิ่มมากขึ้น ก็จะต้องใช้งบประมาณที่มากขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งการขาดบุคลากรที่ทำงานเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวโดยตรง ทำให้การบริการเป็นไปไม่ได้อย่างเต็มที่

3. ปัญหาการไม่บูรณาการการทำงานในท้องที่ หน่วยงานขาดการสื่อสารการดำเนินการต่างๆเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

ข้อพิจารณา(ถ้ามี)

หากให้ความสำคัญในระดับพื้นที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว โดยการประสานกิจกรรมเข้ากับระเบียบจะทำให้เกิดความร่วมมือ

2.3 เทศบาลตำบลหนองบัว

ลักษณะการดำเนินงาน สำหรับนโยบายในการดำเนินการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในตำบลหนองบัว ไม่ได้ระบุหรือร่างขึ้นมาอย่างชัดเจน เนื่องจากในพื้นที่ประกอบไปด้วยหลายหมู่บ้าน ซึ่งมีเพียงไม่กี่หมู่บ้านเท่านั้นที่มีการเข้ามาของแรงงานต่างด้าว ดังนั้นหน้าที่การจัดการเรื่องดังกล่าวยังไม่เกิดขึ้นโดยตรงจึงมีลักษณะเพียงการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กลุ่มแรงงานต่างด้าวได้เข้าถึงบริการต่างๆที่มีการจัดขึ้นโดยเทศบาล อาทิเช่น โครงสร้างพื้นฐาน ประปา การจัดการขยะมีความพยายามที่จะปฏิบัติให้ใกล้เคียงกันไม่แยกหรือเลือกปฏิบัติ หน้าที่ของเทศบาลจะให้ความสำคัญสนับสนุนกับทุกหน่วยงานในพื้นที่ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนจากฝ่ายปกครองหากมีการร้องขอความช่วยเหลือใดๆ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรม โครงการต่างๆในระดับเทศบาลยังไม่

เคยดำเนินงานในเรื่องนี้ เนื่องจากกลุ่มไต้ตั้งเดิมไม่มี(เหมือนกับกรณีของจังหวัดแม่ฮ่องสอน)เป็นเพียงแรงงานที่ย้ายเข้ามาอาศัยเท่านั้น

วิธีการดำเนินงาน

1. สนับสนุนในเรื่องการป้องกันโรคติดต่อในหมู่บ้านที่อาจเกิดจากแรงงานต่างด้าวโดยมีผู้ดำเนินงานหลักคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล นอกจากนี้ก็จะเป็นการป้องกันโดยทั่วไปเช่นการพ่นสารเคมีกำจัดยุงเป็นต้น
2. สนับสนุนงบประมาณในการดูแลศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้านซึ่งพบว่ากว่าร้อยละ 80 ของเด็กในศูนย์เป็นมาจากครอบครัวกลุ่มของแรงงานต่างด้าว ซึ่งทางเทศบาลก็มีความยินดีให้เข้าถึงบริการและสวัสดิการดังกล่าว
3. สนับสนุนการเข้าถึงบริการจากโครงสร้างพื้นฐานเมื่อคนในหมู่บ้านร้องขอ เช่นระบบน้ำ ถนน การขอสร้างบ้านต่างๆ หากแต่ไม่สามารถให้แรงงานต่างด้าวกระทำได้โดยตรงไม่มีระบบกรรมสิทธิ์การบริการต่างๆอาจไม่ทั่วถึง

ปัญหาและอุปสรรค

1. เทศบาลไม่สามารถชี้ชัดถึงจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งหมดในตำบลได้เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายอยู่เสมอควบคุมยากและยังพบว่ายังเป็นแรงงานที่ไม่ถูกกฎหมายไม่มีนายจ้างกว่าร้อยละ 20
2. เกิดกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพรับเป็นนายจ้างซึ่งเป็นคนในตำบลเองทำให้เกิดการเข้ามาของแรงงานอย่างต่อเนื่อง
3. ขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวสำหรับเทศบาลแล้วยังไม่มีความชัดเจนว่าจะต้องทำงานด้านแรงงานต่างด้าวร่วมกับองค์กรใดบ้าง

4.งบประมาณในการดำเนินงานต่างๆในพื้นที่ต้องใช้มากขึ้น โดยในทางกลับกันไม่สามารถจัดเก็บภาษีจากแรงงานต่างด้าวได้

5.ในแต่ละหมู่บ้านขาดระบบการควบคุมที่ชัดเจนอาจทำให้เกิดปัญหาตามมาได้ ซึ่งจริงแล้วอาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งของคนในหมู่บ้านเอง คนไม่ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา

ข้อพิจารณา

1. อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลหนองบัวขึ้นอยู่กับการกระจายอำนาจที่ได้รับจากส่วนกลางที่มีการถ่ายโอนอำนาจมาเป็นหลัก ซึ่งหากการถ่ายโอนหรือมอบอำนาจหน้าที่ในเรื่องการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวยังไม่มีความชัดเจนก็จะเป็นการยากสำหรับผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ว่าสามารถทำอะไร อย่างไรได้บ้าง หรือควรจะทำเนื้องานในทิศทางใด

2. ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวที่ดำเนินการวิจัย มีการผลัดเปลี่ยนผู้บริหารที่มาจาก การเลือกตั้งอาจต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจประเด็นปัญหาดังกล่าว

2.4 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลหนองบัว

ลักษณะการดำเนินงาน : ปฏิบัติงานในประเด็นของสุขภาพ การมีอนามัยที่ดี รักษาโรคทั่วไปเป็นหลัก โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มของแรงงานต่างด้าวได้เข้าถึงบริการ ส่วนลักษณะงานที่ทำร่วมกับกลุ่มของแรงงานต่างด้าวที่นำเสนอใจมุ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุคนใดเป็นการดึงศักยภาพด้านการแพทย์พื้นบ้าน องค์ความรู้ในสมุนไพรหรือการแพทย์ทางเลือกในรูปแบบต่างๆมาเป็นประเด็นหลักแล้วมีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรม พร้อมทั้งมีระบบเชื่อมโยงองค์ความรู้จากเครือข่ายการแพทย์ภายนอก มีการรับรองจากองค์กรที่ดำเนินการเกี่ยวกับการแพทย์ทางเลือก อันสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ดังนั้นภาพรวมของการดำเนินงาน จะมุ่งเชื่อมประสานการทำงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลหนองบัวกับกลุ่มผู้เฒ่าหม่อมเมืองคนใดภายใต้การรักษาที่ทำร่วมกัน ซึ่งกลุ่มที่เข้าร่วม

กิจกรรมได้ขยายผลสู่กลุ่มผู้สูงอายุทั่วไปในหมู่บ้านต้นโชค อีกทั้งยังมีความพยายามที่จะทำให้เกิดการดำเนินงาน กิจกรรมที่ยั่งยืน โดยจะประสานงานร่วมกับวัดและโรงเรียนบ้านต้นโชค เป็นไปตามหลักการที่ว่า จะทำการดูแลสุขภาพวิถีธรรมชาติโรงเรียนภูมิปัญญาและนวัตกรรมภายใต้แนวคิด เทศบาลตำบลกับพื้นที่สุขภาพ นำไปสู่การจัดการสุขภาพภาคประชาชนร่วมกับวัด ชุมชน หมอพื้นบ้าน(กลุ่มคนไทยใหญ่) และโรงเรียนภูมิปัญญาในพื้นที่

วิธีการดำเนินงาน

1. สร้างและย้าให้เกิดความน่าเชื่อถือในองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย เช่น กลุ่มผู้เฒ่าคนโตที่เป็นหมอพื้นบ้าน จะผ่านการฝึกอบรมฟื้นฟูองค์ความรู้ การแพทย์ชนเผ่าไทใหญ่ สาขาหมอยาสมุนไพร จากวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) การระบุนวัตกรรมแพทย์ชนเผ่าไทใหญ่ การผ่านการฝึกอบรมจากโรงพยาบาลอภัยภูเบศร เป็นต้น เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจแก่บุคคลทั่วไปที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการรักษาหรือบรรเทา

2. ดำเนินกิจกรรมการแพทย์ทางเลือกในหมู่บ้านต้นโชค โดยเปิดศูนย์หมอเมืองสมุนไพร ณ วัดต้นโชค มีกิจกรรมอาทิ ดูดกระปุก(ใช้แรงจากสุญญากาศในภาชนะเล็กๆดูดตามบริเวณผิวหนัง)การพอกตัวด้วยสมุนไพร การนวดกดจุด การนวดเพื่อสุขภาพ สมุนไพรบำบัด เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นกลุ่มดังกล่าวยังได้ออกให้บริการประชาชนทั้งในส่วนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลและในงานต่างๆที่ทางตำบลได้จัดขึ้น เช่นงานกีฬาของหมู่บ้านหรือตำบล จะมีบุรุษของกลุ่มคอยให้บริการ จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

3. ประสานเครือข่ายให้มีการเพิ่มขึ้นขององค์ความรู้และการเพิ่มขึ้นของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ ในกลุ่มของหมอพื้นบ้านที่อยู่ในบ้านต้นโชคและที่อยู่ในตำบลหนองบัวมีการเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายแพทย์แผนไทยในระดับจังหวัดและระดับภาคเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงมีกิจกรรมที่ทำร่วมกับสมาชิกของเครือข่ายอยู่เป็นประจำ อาทิ การอบรม การทบทวนความรู้ที่กว้างขวางและทันสมัยมากขึ้น โดยสามารถยกระดับขึ้นเป็นเครือข่ายเวชอาสาในระดับที่สูงขึ้นจากนั้นจึงนำความรู้ต่างๆมาขยายผลให้เกิดกับคนใน

พื้นที่บ้านต้นโชคโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุและบุคคลโดยทั่วไป มีแกนนำกลุ่มอาทิ หมอ ประพันธ์ หมอสายเงิน จันทร์จา หมอลุงปอย หมอนางอุ หมอยอดคำ หน่อคำ หมอใจ มัด หมออ้ายเซียง ลุงซอ หมอลายแสง ลุงซอ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

1. กิจกรรมที่จัดมีความไม่ยั่งยืน ขาดความต่อเนื่อง อาจเกิดจากหลายเหตุผลคือ คนที่เข้ามาใช้บริการยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเกิดจากการจัดกิจกรรมที่แยกส่วน ยังไม่มีความร่วมมืออย่างบูรณาการ ระหว่าง องค์กรต่างๆเช่น โรงเรียนและวัดอย่างชัดเจน

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทยยังไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง เช่นหากมีการประชาสัมพันธ์ในเนื้อหาของกิจกรรมในรูปแบบของโฆษณาจะทำให้เกิดการขัดกับกฎหมายได้ หรือการที่จะต้องมีบุคลากรประจำสถานที่ของการแพทย์ทางเลือกจะต้องมีการรับรองจากองค์กรด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง

3. ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นของกลุ่มหมอเมืองคนใดที่มีความต้องการเป็นผู้นำหรือมีความต้องการในการจัดการกลุ่ม หรือบางท่านมีความประสงค์จัดกิจกรรมในเชิงธุรกิจ จนทำให้ขาดความสามัคคีและอาจเกิดผลเสียขึ้นในอนาคต

2.5 โรงเรียนบ้านต้นโชค

ลักษณะการดำเนินงาน :โรงเรียนบ้านต้นโชคดำเนินงานหลักในด้านการอบรมสั่งสอน ให้ความรู้โดยเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 203 คน มาจากเยาวชนในบ้านต้นโชค บ้านใหม่หนองบัว บ้านกิ่ง จำปีและบ้านทา นักเรียนที่เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมที่มีสัญชาติไทยจำนวน 50 คน คนไทยใหญ่จำนวน 102 คน คนจีน 26 คน และอื่นๆอีก 24 คน มีสิ่งๆที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับ แรงงานต่างด้าวเนื่องด้วยปัจจุบันหมู่บ้านต้นโชคมีประชากรไทยใหญ่และคนจีนผู้นาน อาศัยอยู่เกือบ 600 คน จึงต้องมีการประสานความเข้าใจผ่านกลุ่มเด็กนักเรียนกับ

ผู้ปกครองในส่วนต่างๆด้วยเหตุที่ชาวไทยใหญ่และจีนยูนนานที่อายุต่ำกว่า 40 ปีลงมาส่วนใหญ่ติดต่อสื่อสารเป็นภาษาพื้นถิ่นของคนพื้นเมืองได้ แต่คนเหล่านี้จะออกไปทำงานในตอนกลางวัน ตอนค่ำจึงจะกลับที่อยู่อาศัย ไม่ค่อยมีเวลาเข้าถึงสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ หรือการค้นหาข้อมูลสารสนเทศต่างๆที่สำคัญทั้งด้านการปกครอง สาธารณสุข รวมถึงข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจสำหรับการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนต่างดาวให้ปรับตัว ดำเนินชีวิตตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ทางโรงเรียนบ้านต้นโชคมุ่งให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารอันเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติจึงมีโครงการเสริมขึ้นมาในช่วงระยะเวลาที่มีการดำเนินการวิจัยคือ “โครงการรักการอ่าน” เพื่อให้นักเรียนและกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมมีความรู้และทัศนคติที่ดีร่วมกันในการดำเนินชีวิต ผลงานบรรทัดฐาน และรูปแบบการอยู่ร่วมกันอย่างไม่แปลกแยก

วิธีการดำเนินงาน

1. รวมกลุ่มและสร้างความเข้าใจ กำหนดบทบาทหน้าที่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านต้นโชคตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (พิจารณาตามศักยภาพในการค้นหาข้อมูลและศักยภาพด้านการติดต่อสื่อสาร) คละนักเรียนที่เป็นคนพื้นเมืองเดิม คนจีน คนไทยใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆจำนวน 40 คน เป็นผู้อ่านหนังสือให้กับชาวบ้านที่เรียกว่าสมาชิกเยาวชนรักการอ่าน มีอาจารย์โรงเรียนบ้านต้นโชค 3 คน คอยรับผิดชอบให้คำปรึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นโชค ที่คอยให้การสนับสนุนแนะนำ คณะกรรมการนักเรียนจำนวน 11 คน คอยอำนวยความสะดวก

2. สืบสวนจำนวนชาวบ้านที่ต้องการรับทราบข่าวสาร ความรู้จากนักเรียนและสำรวจประเภทของข้อมูลข่าวสารความรู้ที่ต้องการซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการที่จะทราบถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญในปัจจุบัน และความรู้เกี่ยวกับ สุขภาพ การสาธารณสุข

3. จัดหาและเรียบเรียงข่าวสารความรู้ ตามความต้องการของชาวบ้านทั้งจากห้องสมุดของโรงเรียนและการหาข้อมูลสารสนเทศจากระบบอินเทอร์เน็ต

4. อ่านข่าวสารความรู้ให้กับชาวบ้านฟังตามกลุ่มต่างๆที่ได้แบ่งกลุ่มเอาไว้ ในช่วงเวลาว่างตอนเย็นหรือวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ เป็นช่วงระยะเวลา 1 เดือนโดยอ่านและเล่าเรื่องราวต่างๆให้เป็นไปตามภาษาที่ชาวบ้านเข้าใจ เช่นหากชาวจีนหรือชาวไทยใหญ่ที่เข้าใจภาษาไทยก็สามารถรับสารที่เป็นภาษาไทยได้ หากชาวบ้านกลุ่มใดที่ไม่เข้าใจก็จะทำการสื่อสารตามภาษานั้นๆ ซึ่งกลุ่มนักเรียนจะทำหน้าที่คล้ายกับผู้แปล ส่งสาร ล่ามในการเล่าเรื่องราวต่างๆด้วยความเข้าใจพื้นฐาน

5. สะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมผ่านชาวบ้าน กลุ่มครูและนักเรียนผู้ดำเนินกิจกรรม ซึ่งพบว่ากิจกรรมการอ่าน สามารถประสานความเข้าใจระหว่างโรงเรียนและกลุ่มบุคคลต่างๆได้ อีกทั้งยังได้รับการตอบรับ แสดงความพึงพอใจจากชาวบ้านที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร สาระที่ทันสมัย อันจะสามารถนำมาดำเนินการปรับใช้กับการดำเนินชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ในส่วนของนักเรียนกลุ่มรักการอ่านเอง มีพัฒนาการด้านการอ่าน การสื่อสารที่ดีขึ้น ได้รับความรู้จากเรื่องที่ตนเองทำการศึกษาหาข้อมูล รวมถึงการมีคุณลักษณะจิตสาธารณะ เกิดความรักใคร่สามัคคีในหมู่คณะ

นอกจากนี้ยังมีองค์กรหรือกลุ่มที่เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดการดำเนินงานงานเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวอย่างไม่เป็นทางการคือ

วัดต้นโชค

ลักษณะการดำเนินงาน : สำหรับวัดต้นโชคมิใช่องค์กรที่ดำเนินงานโดยตรงเกี่ยวกับการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวเพราะเป็นองค์กรที่ตั้งอยู่บนฐานของความเป็นสถาบัน (institutional) ที่มีการดำเนินงานตามครรลอง อันเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม เป็นส่วนที่มีการสร้างแบบแผนของการปฏิบัติที่ค่อนข้างถาวร ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนไทยใหญ่และกลุ่มคนไทยพื้นเมืองเดิมมาเป็นระยะเวลาที่เนิ่นนาน ดังนั้นวัดต้นโชคถือว่าเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของคนในชุมชนและส่งผลต่อการปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องกับภาคส่วนอื่นๆ ไม่

ว่าจะเป็นการศึกษา(โรงเรียน) กลุ่มครอบครัว การเมืองการปกครอง(เทศบาล อำเภอ) สาธารณสุข(รพสต.) อย่างแยกไม่ออก เพราะพื้นฐานของศาสนาเป็นการสร้างความเชื่อ สร้างความศรัทธาและทิศทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันของคนในหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ด้วยการปรับกระบวนการเรียนรู้หรือ ตัวนำที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้(agent of socialization) โดยผ่านการสร้างกิจกรรมทางศาสนาร่วมกันในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ตามหลักธรรมคำสอน จารีต ศิลธรรม ทุกครั้งให้เกิดเป็นปฏิสัมพันธ์ในพฤติกรรมต่างๆโดยปริยาย สร้างความกระชับกลมเกลียวของกลุ่มสมาชิก อันทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง บนพื้นฐานของศาสนาเดียวกัน

วิธีการดำเนินงาน

1. อบรมสั่งสอนศีลธรรม จารีตผ่านกิจกรรมทางศาสนาต่างๆเน้นการถ่ายทอดที่เป็นทางการตามองค์พิธี ให้คนในชุมชนบ้านต้นโชคทั้งกลุ่มคนไตและคนไทยได้ยึดถือปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน
2. สร้างกิจกรรมให้คนในพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) ที่ไม่มุ่งเน้นเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา ยกตัวอย่างกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเช่น กิจกรรมของกลุ่มหมอยาสมุนไพร อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการดึงคนในชุมชนไปร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านต่างพื้นที่ที่คุ้นเคยกันอีกด้วย
3. เป็นจุดยึดเหนี่ยวเตือนสติและสร้างความเข้มแข็งจากการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและเป็นผู้นำตามธรรมชาติของชาวบ้านต้นโชค กล่าวคือเมื่อมีกิจกรรมหรืองานที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้ง เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสที่เป็นศูนย์กลางที่ทุกฝ่ายให้ความเกรงใจ ไกลเกลียดปัญหา สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนต่อรองกันอย่างประนีประนอม ถ้อยทีถ้อยอาศัย เกิดสติในการดำเนินงาน คล้ายกับการยกระดับตนเอง

ข้อพิจารณา/อุปสรรค

1. หลายครั้งที่กลุ่มคนในหมู่บ้านต้นโชคเกิดอคติกับกลุ่มคนไตโดยคิดว่าเกิดการเลือกให้ความสำคัญเพราะมีการทำบุญบริจาคเงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว

ขึ้นอยู่กับงานหรือกิจกรรมทางศาสนาที่คนแต่ละกลุ่มให้ความสำคัญมากกว่า (บางกิจกรรมที่ให้ความสำคัญมากก็บริจาคมากเช่นงานบวช) อย่างไรก็ตามหากพิจารณาปัญหาที่แท้จริงแล้วยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน

2. ข้อควรพิจารณาที่สะท้อนจากสถาปัตยกรรม การก่อสร้าง ภาพจิตรกรรมต่างๆในวัด มีการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองส่วนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือจากเดิมที่มีเฉพาะวัฒนธรรมของกลุ่มคนพื้นเมืองเดิม กลับมีสิ่งก่อสร้างใหม่ๆที่สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและไทยใหญ่อย่างลงตัว

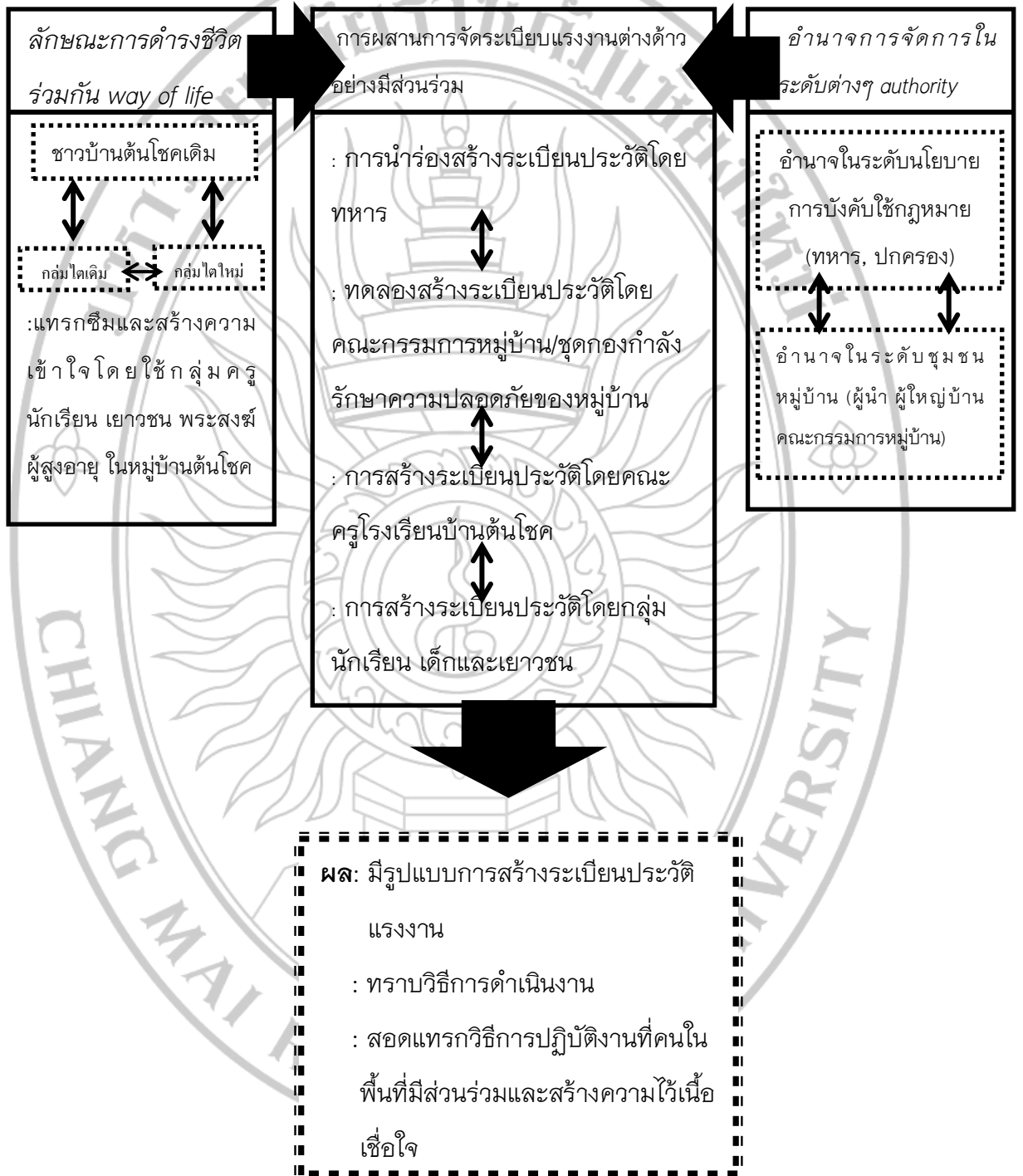
3. รูปแบบวิธีการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวของชุมชน

ประเด็นที่ทำการวิเคราะห์จากการศึกษาวิจัยมุ่งอธิบายรูปแบบและวิธีใน 3 องค์ประกอบดังนี้

3.1 การจัดระเบียบโดยการจัดการข้อมูลของบุคคลที่เป็นแรงงานต่างด้าวให้เกิดความทันสมัยและเป็นระบบ

ในส่วนดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่ดำเนินการปฏิบัติจริงทั้งในส่วนขององค์กรภาครัฐ ชุมชน และคณะผู้วิจัยโดยมีกระบวนการจากพื้นฐานบริบทในพื้นที่เดิมนำไปสู่การต่อยอดประยุกต์ใช้ตามแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการจัดระเบียบโดยการจัดการข้อมูลของบุคคลที่เป็นแรงงานต่างด้าวให้
เกิดความทันสมัยและเป็นระบบ

การจัดการข้อมูลของบุคคลที่เป็นแรงงานต่างด้าวในพื้นที่เบื้องต้นเคยมีการจัดทำใน ส่วนของกองกำลังผาเมืองและ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร กอ.รมน อันเป็นการดำเนินการตามนโยบายความมั่นคงในพื้นที่ของตำบลหนองบัวและหมู่บ้านต้นโชค มีการ ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นส่วนของการจัดระเบียบข้อมูลและมีการใช้งานจริงเพื่อตรวจดู การเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าว อย่างไรก็ตามการจัดการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวได้ดำเนินการมาเป็น เวลานานแล้ว ซึ่งจากการประชุม ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มคณะกรรมการ หมู่บ้านมีความเห็นว่าหลักเกณฑ์และวิธีการดังกล่าวยังสามารถช่วยควบคุมตามรูปแบบของ การสร้างบรรทัดฐานที่ดีในลักษณะหนึ่ง หากแต่ชุมชนบ้านต้นโชคมีความคิดว่าการปฏิบัติงาน ดังกล่าวควรเป็นอำนาจหน้าที่ที่สามารถเรียกเก็บ (authority) โดยเจ้าหน้าที่ทหารเพราะจะทำให้ เกิดความน่าเชื่อถือ กลุ่มแรงงานต่างด้าวจะให้ความร่วมมือดีมาก เนื่องจากกลุ่มแรงงานต่าง ด้าวมีท่าทีที่เกรงกลัวต่อการปฏิบัติการของกองกำลังเป็นอย่างมากในขณะเดียวกันก็มีความ หวาดกลัวที่จะถูกจับและผลักดันกลับประเทศของตน

อย่างไรก็ดี สำหรับชุมชนบ้านต้นโชคแล้ว เมื่อมีความเชื่อมั่นในวิธีการดังกล่าวว่าจะ สามารถจัดการกับปัญหาแรงงานต่างด้าวได้ และให้ความสำคัญกับอำนาจหน้าที่ในการจัดการ (มีความชัดเจนในส่วนของทหาร) จึงมีความต้องการที่จะดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวบ้างแต่ เป็นการจัดทำโดยชุมชน ผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงกลุ่มอื่นๆเช่น ครู เด็ก เยาวชนที่จะ สามารถร่วมดำเนินการได้

เกิดเป็นแนวคิดในการเชื่อมประสาน (collaborative) ระหว่างอำนาจในระดับนโยบาย การบังคับใช้กฎระเบียบของทหาร ปกครอง กับอำนาจในระดับท้องถิ่นชุมชนที่มีได้มีการมอบ อำนาจอย่างเป็นทางการ หากแต่เป็นการยอมรับในอำนาจการจัดการของทั้งสองส่วนให้ กลมกลืน (harmony) โดยไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งและแปลกแยกในการดำรงชีวิตร่วมกัน

พร้อมกันนั้น ขณะที่มีการประสานอำนาจในระดับนโยบายกับท้องถิ่น ยังต้องอาศัย พื้นฐานเดิมที่มีในพื้นที่ กล่าวคือ การมีทัศนคติที่ดีร่วมกันในการดำรงชีวิตของคนทั้ง 3 กลุ่ม คือ ชาวบ้านต้นโชคเดิม กลุ่มไต่เดิมและกลุ่มไต่ใหม่ที่เคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่อาศัย ทั้งหมดจะมีการ สร้างความไว้วางใจกันโดยละมุนละม่อม จากกลุ่มคนที่ไม่ใช้อำนาจในการบริหารจัดการ หรือสร้างความเข้าใจกันในการอยู่ร่วม อย่างเป็นทางการกลับสามารถแทรกซึมและสร้างความ

เข้าใจได้โดยปริยาย เช่น กลุ่มครูโรงเรียนบ้านต้นโชค กลุ่มนักเรียนและเยาวชนที่มีการปฏิบัติกิจกรรมอยู่แล้วอย่างต่อเนื่องดังเช่นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามภาระหน้าที่ เหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการต่อยอดในการปฏิบัติงานจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวในหมู่บ้าน

จากพื้นฐานการดำเนินงานทั้งสองส่วนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานจึงเกิดการประสานการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวในพื้นที่หมู่บ้านต้นโชคอย่างมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดังนี้

-การนำร่องสร้างสร้างระเบียบประวัติโดยกองกำลังทหาร เกิดจากการประสานงานระหว่างทีมนักวิจัย กองกำลังฯและคณะกรรมการหมู่บ้านต้นโชคซึ่งทั้งหมดมีความพร้อมที่จะร่วมกันดำเนินการ โดยเบื้องต้นผู้นำและคณะกรรมการมีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มแรงงานต่างด้าวได้ทราบถึงการปฏิบัติงานโดยกลุ่มแรงงานต่างด้าวให้ความร่วมมือดีมาก จัดเตรียมเอกสารต่างๆในการระบุตัวตน ภาพถ่ายแสดงตัวตนของสมาชิกในครัวเรือนที่ออกไปรับจ้างต่างหมู่บ้านหรือไปศึกษาต่อในเมือง ซึ่งในส่วนของแรงงานต่างด้าวเองมีความเห็นว่าหากให้ความร่วมมือในการสร้างระเบียบประวัติแล้วจะเกิดผลดีกับตนเองเช่นการได้รับความช่วยเหลือต่างๆจากหมู่บ้าน (เสมือนเป็นสมาชิกของหมู่บ้าน) เทศบาล หน่วยงานราชการต่างๆและมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามสิ่งที่ท้าทายของการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่จะแสดงออกในเชิงบวกสุขภาพและให้เกียรติแก่แรงงานต่างด้าว โดยในขั้นตอนนี้ถือเป็นการบุกเบิกให้กองกำลังฯดำเนินการแล้วชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วิถี เทคนิคด้านการปฏิบัติงานจริง เพื่อนำไปดำเนินการต่อในขั้นตอนต่อไป

-การสร้างระเบียบประวัติโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ชุดกองกำลังรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน..ชรบ. ในขั้นตอนนี้เสมือนเป็นการเรียนรู้พร้อมกับการส่งผ่านอำนาจ (power transfer) ซึ่งสมมติฐานที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้คือ ชุมชนควรจะมีความรู้หรือทราบวิธีการจัดการตามรูปแบบที่ชุมชนมีความเชื่อมั่นว่ามีประสิทธิภาพและควรที่จะดำเนินการเองได้หากทราบวิธีการปฏิบัติแล้วจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการในอนาคต กล่าวคือ คล้ายกับการสอนแนะให้ทราบวิธีการหากกองกำลังทหารยังไม่สามารถดำเนินการเองได้ชุมชนก็สามารถเตรียมการหรือดำเนินการในเบื้องต้นเพื่อทันต่อเหตุการณ์หากมีการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อชาวบ้านต้นโชคและกลุ่มแรงงาน

อย่างไรก็ดีในสถานการณ์จริงกลุ่มแรงงานต่างด้าวยังให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี หากแต่การดำเนินงานยังเป็นไปด้วยความล่าช้าเนื่องจาก คณะทำงานยังเข้าถึงกลุ่มแรงงานได้ยาก โดยต้องทำความเข้าใจ การชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินงาน ที่มาที่ไป เพื่อแสดงความน่าเชื่อถือ สร้างความไว้วางใจซึ่งทำให้ใช้ระยะเวลาที่มากขึ้น 20-30 นาทีต่อครอบครัวโดยเฉลี่ย

-การสร้างระเบียบประวัติ กลุ่มแรงงานต่างด้าว โดยกลุ่มครู นักเรียน เด็ก เยาวชน บ้านต้นโชค ในขั้นตอนนี้พบว่าการสร้างอำนาจการจับได้ผ่านจากสองขั้นตอนข้างต้นจนเป็นที่ทราบ เข้าใจและยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่บ้าน ในแนวทางปฏิบัติในการจัดทำระเบียบดังกล่าว พร้อมกันนั้นคณะครู นักเรียน เด็กและเยาวชน ในโรงเรียนบ้านต้นโชค ได้เรียนรู้วิธีการดังกล่าวมาพร้อมกับคณะผู้วิจัย จึงทำให้ขั้นตอนนี้ง่ายขึ้น ประกอบกับกลุ่มของผู้ปฏิบัติงานในขั้นตอนดังกล่าวมีความเชี่ยวชาญในพื้นที่ กล่าวคือ ครูและผู้ปกครองจะมีความคุ้นเคยกันในระดับหนึ่ง เนื่องจากงานในโรงเรียนที่ต้องมีการเยี่ยมบ้านการทำชุมชนสัมพันธ์ จึงทำให้เกิดการไว้วางใจ ยอมรับและปฏิบัติตามเป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันนักเรียนที่ร่วมดำเนินงานก็เป็นบุตรหลานของกลุ่มแรงงานต่างด้าวเอง จึงทำให้เกิดความง่ายในการเข้าถึงข้อมูล ทั้งในเรื่องของการตั้งถิ่นฐาน ความเป็นเครือญาติ การเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าออกในหมู่บ้าน สิ่งที่ค้นพบประการสำคัญคือ กลุ่มเด็กและเยาวชนถือเป็นกำลังที่คอยสอดส่องช่วยเหลือได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มากจากกลุ่มของแรงงานต่างด้าว ยังมีกลุ่มที่มาจากกลุ่มคนไทยพื้นเมืองดั้งเดิมก็สามารถปฏิบัติงานได้ดี อีกทั้งยังได้แสดงความเห็นว่างานที่ทำดังกล่าวเป็นงานที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและสนุกที่จะได้ทำสิ่งแปลกใหม่ และในรายละเอียดของการบันทึก จัดเก็บข้อมูลนั้นก็ได้รับความไว้วางใจให้ดำเนินการมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่ที่ดำเนินงานในลักษณะเดียวกันก่อนหน้านี้

ประเด็นที่น่าสนใจคือ กลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการแรงงานต่างด้าวที่กลุ่มเป้าหมายให้ความไว้วางใจ ไม่หวาดกลัว ระแวงหรือตื่นตระหนก จนนำไปสู่การให้ความร่วมมืออย่างแท้จริงคือ กลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงคณะครู ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็วใช้เวลาไม่ถึงสัปดาห์ก็แล้วเสร็จเมื่อเปรียบเทียบการทำงานกับส่วนอื่นๆที่ใช้เวลากว่าหลาย

ลัพท์ดาห์ ดังนั้นความละมุนละม่อมและการสร้างความไว้ใจถือเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินงานที่สามารถสอดแทรกได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในการดำเนินการจัดทำทะเบียนแรงงานโดยชุมชนนั้น ตามผลการดำเนินงานได้เกิดกระบวนการ รวบรวมแบ่งประเภทให้ทราบข้อมูลในลักษณะต่างๆของกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่สามารถดำเนินการเข้าถึงข้อมูลได้ทั้งหมดประมาณ 470คน 110 ครอบครัว ประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนต่างๆคือ ชื่อ นามสกุล บ้านเลขที่ อายุ สถานภาพ การศึกษา ศาสนา อาชีพ ประเภทของบัตรที่แสดงความเป็นบุคคล สัญชาติ สถานที่เกิด ระยะเวลาของการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย เส้นทางที่เข้ามาในประเทศไทย โดยผลจากการรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปโดยภาพรวมดังนี้

1. การศึกษา: พบกลุ่มคนใน 2 รุ่น กล่าวคือ รุ่นที่มีการเคลื่อนย้ายเข้ามาเดิมทั้งหมดจะไม่สามารถระดับการศึกษาได้ หรือไม่ได้รับการศึกษา ส่วนกลุ่มคน รุ่นที่เกิดในระยะต่อมาในประเทศไทยจะได้รับการศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด ทั้งในชั้นประถมศึกษาและในชั้นมัธยมศึกษา
2. ศาสนา: กลุ่มคนทั้งหมดที่เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยระบุว่าตนเองนับถือพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็กลุ่มคนใดใหญ่หรือคนจีน
- 3.อาชีพ: กลุ่มคนทั้งหมดที่เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยระบุว่า อาชีพการรับจ้างทั่วไป บุคคลที่อายุ 80 ปีขึ้นไปที่ไม่สามารถทำงานได้แล้วมิได้ระบุอาชีพ ส่วนกลุ่มที่อยู่ในวัยศึกษา ระบุบทบาทของการเป็นนักเรียน
- 4.สัญชาติ: กลุ่มแรงงานต่างด้าวให้การนิยามสัญชาติของตนเองในลักษณะที่หลากหลายตามความเข้าใจของตนเอง ส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองมีสัญชาติไทยใหญ่ พม่า นอกจากนั้นเป็กลุ่มคนสัญชาติจีน อาข่า และมีผู้ที่ระบุตัวเองว่ามีสัญชาติไทยประมาณ 6 คนเท่านั้น
5. สถานที่เกิด: กลุ่มคนในวัยทำงานหรืออพยพเข้ามาใหม่จะระบุสถานที่เกิดของตนเองคือ ประเทศพม่า ส่วนรุ่นลูกและหลานทั้งหมดเกิดในจังหวัดเชียงใหม่ และมีแม่ฮ่องสอน กรุงเทพมหานครเพียง 2-3 คนเท่านั้น(ขึ้นอยู่กับในขณะที่แรงงานตั้งครรถ์อยู่แล้วมีการเคลื่อนย้ายไปทำงานในจังหวัดอื่นๆ)

6. ระยะเวลาที่เข้ามาในประเทศไทย: กลุ่มคนที่เข้ามาแรกสุดประมาณ 20ปีขึ้นไปมีสัดส่วนกว่า ร้อยละ 40 และมีการอพยพเข้ามาในหมู่บ้านเรื่อยๆ ในช่วง10-19 ปีมีสัดส่วนกว่า ร้อยละ 30 และ ระยะเวลาต่ำกว่า 10ปี มีสัดส่วนกว่า ร้อยละ 20 ตามลำดับ นอกเหนือจากนั้น เป็นกลุ่มคนที่เป็นรุ่นลูกหลานที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่กำเนิด

7. เส้นทางเคลื่อนย้ายแรงงาน: เส้นทางที่กลุ่มแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามามากที่สุดคือ “หนองอูก”คิดเป็นสัดส่วนร้อยละประมาณ 60 ที่เหลือเป็นเส้นทาง เปียงหลวง อรุโณทัย อ่างขาง ท่าตอน ผาง เวียงแหงคิดอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ก็จะมีเส้นทางจากแม่สาย จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแม่ฮ่องสอนบ้าง

8. ประเภทของบัตรที่กลุ่มแรงงานที่กลุ่มแรงงานใช้แสดงความเป็นตัวตน: จากการรวบรวมพบว่ามีหลักฐานที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับการที่แรงงานต่างด้าวได้รับการประชาสัมพันธ์หรือไม่ หรือการเข้าถึงข้อมูล จากการพูดคุยได้รับข้อมูลว่า หากทราบว่ทางราชการให้ทำบัตร หรือข้อมูลอะไรก็จะให้ความร่วมมือทั้งหมด อย่างไรก็ตามก็อาจขึ้นอยู่กับลักษณะการจับเก็บที่ยังไม่มีระเบียบ จะทำให้ข้อมูลของตนเองขาดหายไป ซึ่งผลสรุปของการแสดงประเภทของบัตร ส่วนใหญ่จะเป็นบัตรของบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทย บัตรกลุ่มชุมชนบนพื้นที่สูง ที่เหลือจะพบบัตรหรือสิ่งให้นำมาแสดงเป็นหลักฐาน เช่น ใบแสดงการไม่มีสถานะทางทะเบียน ใบประวัติแรงงาน พม่า บัตรชมรมผู้สูงอายุ สติบัตร ทร.38/1(ทะเบียนราษฎรของแรงงานต่างด้าว พม่า ลาว กัมพูชา) บัตรประจำตัวประชาชน หนังสือเดินทาง บัตรอนุญาตทำงานของกรมการจัดหางาน เหล่านี้เป็นต้น

9. บ้านเลขที่ที่อยู่อาศัย: จากการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ในสัดส่วนกว่าร้อยละ 90จะมีบ้านเลขที่ที่ระบุในหมู่บ้านต้นซิค นอกจากนี้จะมีบ้านเลขที่ตามบัตรที่ไม่ตรงกับที่อยู่อาศัยจริงอันเกิดจากการเคลื่อนย้ายมาจากอำเภอใกล้เคียง เช่นผางและเชียงดาว

นอกจากนี้ยังพบข้อมูลอื่นที่น่าสนใจคือ เกิดลักษณะการอาศัยอยู่ร่วมกันของกลุ่มคน 2 สัญชาติในบ้าน 1 หลัง กล่าวคือในบางแห่งจะมีทั้งกลุ่มของคนจีนและไทยใหญ่อาศัยอยู่รวมกัน โดยไม่เกิดข้อขัดแย้งทางวัฒนธรรมใดๆ และยังพบว่าการก่อสร้างบ้านเรือนที่ไม่สามารถระบุเลขที่บ้านได้นั้น เกิดจากการอาศัยครอบครองโดยไม่มีกติกาดูผูกมัด(ซึ่งในขณะที่ดำเนินการเก็บข้อมูลยังไม่พบปัญหาใด)

ผลจากการดำเนินงานดังกล่าวทำให้เกิดกระบวนการต่างๆในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้(learning process) ให้ทราบวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ กระบวนการกลุ่ม (group process) ที่ใช้ความเป็นพลวัตและพลังของกลุ่มต่างๆในการดำเนินงานให้ถูกต้องตามความเหมาะสม บริบท สถานการณ์อันไม่ให้เกิดความบาดหมาง แยกแยะ รวมถึงการสอดแทรกวิธีการปฏิบัติงานที่สนับสนุนให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วม (participation process) และให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การมีรูปแบบการสร้างระเบียบประวัติของแรงงานต่างด้าวร่วมกันโดยชุมชนคนในพื้นที่

3.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการแรงงานต่างด้าวผ่านสถาบันทางสังคม (Social institution) ของชุมชนบ้านต้นโชค

ผลการวิจัยในส่วนนี้ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในพื้นที่ ลักษณะและระดับของการมีส่วนร่วม และวิธีการสร้างวิธีการมีส่วนร่วม ดังนี้

3.2.1 พื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าว คือการมีสถาบันทางสังคมต่างๆที่สามารถประสานและยอมรับการทำงานร่วมกันได้ในเชิงบวก ถือเป็นสถาบันที่มีบทบาทเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ มีความไม่เป็นทางการคือสถาบันศาสนาที่ยึดโยงสถาบันอื่นๆเข้าไว้ด้วยกันคล้ายกับการมีครรลองการปฏิบัติร่วม จารีต (Custom) ที่ทำให้เกิดความเกรงใจและสามารถจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มต่างๆได้ เช่นกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มโรงเรียน เหล่านี้ล้วนประกอบกันเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่กำหนดให้เกิดความเคยชินในการดำรงชีวิตดำเนินสืบต่อกันมา เป็นวิถีประชา(Folk way) อีกทั้งยังมีสถาบันครอบครัวและการเป็นเครือญาติที่ซ้อนทับอยู่ยิ่งทำให้เกิดการเกาะเกี่ยวกันอย่างแน่นแฟ้น

3.2.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านต้นโชค สำหรับชุมชนบ้านต้นชอคนั้นการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวจะเป็นไปในลักษณะการร่วมพัฒนา มุ่งเน้นที่การคิดและการศึกษาปัญหา มีการระดมสมองเพื่อการกลั่นกรองวิธีการปฏิบัติร่วมกัน โดยจะมีการร่วมกันตัดสินใจ(โดยเฉพาะกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน) ว่าจะดำเนินงานไปในทิศทางใด ซึ่งในที่นี้ตัดสินใจเลือกการควบคุมโดยการจัดทำระเบียบประวัติเพื่อให้เกิดระเบียบที่ควบคุมได้ อีกทั้ง

ทั้งยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผ่านการจัดกิจกรรมข้างต้นร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ อันเน้นการสร้างพันธะสัญญา กฎระเบียบ กติการ่วม จากข้อมูลพื้นฐานที่เป็นภาพสะท้อนจากการพูดคุยในเวทีการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ปัญหาว่าถ้าหากผลเสียต่างๆ ที่เกิดจากการไม่สามารถจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวได้จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน

3.2.3 *วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม* จากการพิจารณาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการแรงงานต่างด้าวในหมู่บ้านต้นโชค แยกกลุ่มต่างๆตามประเด็นหลักที่เกี่ยวข้อง(domain) ได้แก่ การจัดระเบียบแรงงานต่างด้าว โดย กลุ่มผู้นำอย่างเป็นทางการและคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มครูอาจารย์ กลุ่มพระสงฆ์กลุ่มผู้เฒ่าคนเฒ่าและคนโต กลุ่มหมอยาสมุนไพรทางเลือก ทางเลือก กลุ่มเยาวชน กลุ่มเจ้าหน้าที่องค์การภาครัฐ (ทหาร ปกครอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล) เจ้าหน้าที่จากเทศบาล เหล่านี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ในระดับที่แตกต่างกันออกไป แล้วทำการพูดคุยหรือสร้างแนวทางการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนร่วมกันจึงทำให้เห็นถึงขอบเขตและความสามารถที่แต่ละกลุ่มจะมีส่วนร่วมได้มากน้อยเพียงใด เช่นกลุ่มพระสงฆ์ที่กำหนดบทบาทหลักของตนเองว่า เป็นฝ่ายประสานงาน กลุ่มผู้นำกรรมการจะเป็นผู้ร่วมกันสร้างกิจกรรมต่างๆโดยพึ่งจากเสียงความต้องการของชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่จากภาครัฐจะระบุดำเนินการของตนเองตามที่ได้รับภารกิจกำหนด มาจากนโยบาย เช่น ทหารจะระบุหน้าที่ของตนเองในการป้องกันปรามให้เกิดความมั่นคงในพื้นที่ กลุ่มครูอาจารย์มีหน้าที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีในวัฒนธรรม บรรทัดฐานการอยู่ร่วมกัน กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ หมอยาสมุนไพรจะให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆและพร้อมเป็นที่ปรึกษาให้กับกลุ่มอื่นๆ หากต้องการความช่วยเหลือเพราะเป็นผู้มีประสบการณ์

-สร้างกิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมกับขอบเขตและหน้าที่ของตนเองดังเช่น กลุ่มผู้สูงอายุ หมอยาสมุนไพรจะจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาโดยการแพทย์ทางเลือก อันไปสอดคล้องกับกิจกรรมที่วัด กลุ่มพระสงฆ์ต้องการที่จะประสานงานให้เกิดขึ้น จึงสนับสนุนโดยการเอื้อเพื่อสถานที่เพราะสามารถทำกิจกรรมได้หลายอย่างทั้งการพัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิต หากแต่มีข้อตกลงว่าถ้าปฏิบัติกิจกรรมที่วัดไม่ควรทำเป็นเชิงพาณิชย์มากเกินไป พร้อมกับการย้ำว่าทางวัดและกลุ่มพระสงฆ์เองมีความพร้อมที่จะสนับสนุนอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว

-การขยายกิจกรรมและการเชื่อมประสานเครือข่าย จากการเข้าพื้นที่พบว่าทางกลุ่มผู้เฒ่าและพระสงฆ์รวมถึงพนักงานภาครัฐ สอบต.มีความต้องการที่จะทำให้กิจกรรมให้มีความยั่งยืนและถือเป็นกิจกรรมที่ต้องมีสำนึกความเป็นเจ้าของ (sense of belonging) โดยต้องเชิญกลุ่มต่างๆข้างต้นมาร่วมรับรู้และดำเนินการร่วมกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนและอาจต่อยอดกิจกรรมอื่นๆได้ในอนาคต นอกเหนือจากนั้นยังมีการคิดที่จะขยายช่องทางการสื่อสาร การกระจายข่าว ผ่านวิทยุชุมชน การขึ้นป้ายโฆษณา การประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียน เป็นต้น

3.3 การบูรณาการการจัดการแรงงานต่างด้าวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านต้นโชค

ในการบูรณาการงานดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานมุมมองของการใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area based) ดังนั้นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่แล้วสามารถเห็นผลจากการปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างการบริหารงานตามระบบราชการส่วนภูมิภาค ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานจัดหางานหน้าที่การควบคุมแรงงานไม่มีหน้าที่ตรงที่จะดำเนินงานในหมู่บ้าน ตำบล หรือแม้แต่ในระดับอำเภอไชยปราการเอง โดยพิจารณาการจัดการที่มุ่งฐานจากพื้นที่ แล้วมีการปฏิบัติงานที่ให้น้ำหนักมากน้อยต่างกันไปตามหน้าที่ ภายใต้การผสมกลมกลืนในวัฒนธรรม ทัศนคติ ศาสนาที่มีพื้นฐานร่วม ต่างกันเพียงรายละเอียดปลีกย่อย รายละเอียดในส่วนของพิธีกรรม อันไม่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งใด

ส่วนสำคัญหลักที่ทำให้การจัดระเบียบสามารถดำเนินการได้นั้น คือการสร้างบรรทัดฐานและเคารพบรรทัดฐานที่มีอยู่ได้แก่ วิถีประชา จารีต กติการ่วม ไปจนถึงกฎหมาย ผ่านกลุ่มต่างๆทั้งที่เป็นกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงกลุ่มที่เป็นลักษณะของสถาบันทางสังคม (Institute) กลุ่มที่เป็นทางการได้แก่ กองกำลังทหาร อำเภอไชยปราการ เทศบาลกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน โรงพยาบาลสร้างเสริมสุขภาพระดับตำบล โรงเรียนบ้านต้นโชค กลุ่มที่ไม่เป็นทางการได้แก่ กลุ่มหมอมือเมืองชนเผ่าผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่มคนโตและชาวบ้านโดยทั่วไป กลุ่มที่มีลักษณะเป็นสถาบันได้แก่ กลุ่มศาสนา เหล่านี้ล้วนมีส่วนผลักดันบรรทัดฐานต่างๆ หลายวิธีการได้แก่

-การสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านพื้นฐานของการศึกษาร่วมกัน เพื่อสร้างการยอมรับกติกากการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่ ผสานความต่างผ่าน ศิลธรรมที่คล้ายคลึงกัน ผ่าน ประเพณีปอยส่างลอง

-การส่งเสริมและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เพื่อยอมรับกันและกันตามจารีตที่ ต้องปฏิบัติ

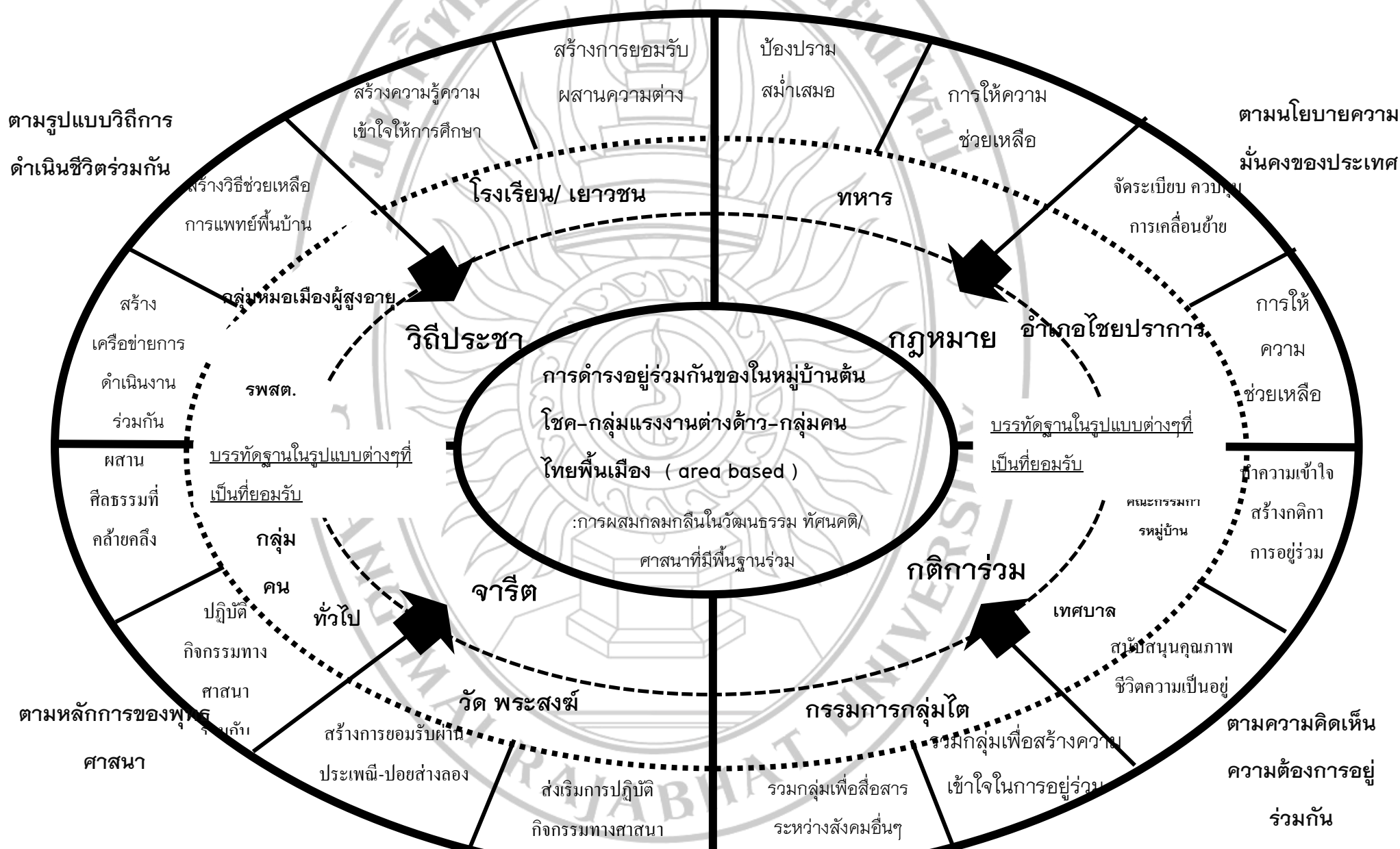
-การรวมกลุ่มและประสานเครือข่ายเพื่อดำเนินงานร่วมกัน และสร้างความรู้ความเข้าใจผ่าน การสื่อสารระหว่างสังคมอื่นๆ

-การช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาต่างๆที่เป็นภัยต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สนับสนุนคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่พื้นฐาน รวมไปถึงการแพทย์พื้นบ้าน

นอกจากนี้หากพิจารณาปัจจัยที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานที่เอื้อต่อการบูรณาการ ได้จริงในพื้นที่แล้วต้องทำความเข้าใจเรื่อง นโยบายความมั่นคงของประเทศที่ส่วนกลางเป็นผู้ กำหนดความต้องการของชุมชนในพื้นที่หากต้องการอยู่ร่วมกัน การมีแบบแผนการดำเนินชีวิต ครรลอง หลักการใช้ชีวิตที่ไม่แปลกแยกกัน จนทำให้เกิดความแตกต่างมากเกินไป

อย่างไรก็ดีภาพรวมของการบูรณาการ มีความพยายามสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ แทรกซึมอยู่ในวิถีการอยู่เสมอ โดยต้องอาศัยการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเพื่อให้ เกิดการเรียนรู้ พร้อมกับความคาดหวังที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

แผนภาพที่ 3 การบูรณาการการจัดการแรงงานต่างด้าวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านต้นโชค

ท้ายที่สุดผลจากการวิจัยที่สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมที่อาจส่งผลสืบเนื่องไปถึงการบูรณาการการปฏิบัติการการจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวของชุมชนบ้านต้นโชคโดยคำนึงถึงการใช้พื้นที่เป็นฐานนั้นไม่ได้หมายถึง การเกิดการปฏิบัติงานได้อย่างสมบูรณ์แบบไม่มีข้อเสียหรือจุดบกพร่องเลย หากแต่เป็นการสร้างแนวทางที่มีความเป็นไปได้จากร่องรอยและหลักฐานการปฏิบัติ ดำเนินงานจริงอันมีข้อจำกัดจากหลายองค์ประกอบ อาทิ บุคลากร งบประมาณ นโยบาย หรือแม้กระทั่งการมีส่วนร่วม ความตระหนักในหมู่บ้านที่สามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไม่หยุดนิ่ง อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ในอนาคต

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเสนอเพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมในช่วงเวลาดังกล่าวเท่านั้น อีกทั้งยังเป็นไปตามมุมมองในเชิงสังคมศาสตร์ซึ่งเป็นแนวโน้มของความเป็นไปได้ตามเหตุและผล

